

21

ЗЕМЛЕУСТРІЙ І КАДАСТР

1

2011

№ 1

2011

ЗЕМЛЕУСТРІЙ І КАДАСТР

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Д.С. ДОБРЯК, д. е. н., проф.

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

В.І. КУРИЛО, д. ю. н., проф.

О.П. КАНАШ, к. с.-г. н., с. н. с.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР

О.В. МЕЛЬНИК

ЧЛЕНИ КОЛЕГІЇ:

Д.І. БАБМІНДРА, д. е. н., проф.

С.Ю. БУЛИГІН, д. с.-г. н., проф.

А.С. ДАНИЛЕНКО, д. е. н., проф.

А.Я. СОХНИЧ, д. е. н., проф.

Ш.І. БАТУЛІН, д. е. н., доц.

Т.О. ЄВСЮКОВ, к. е. н., доц.

А.Г. МАРТИН, к. е. н.

С.О. ОСИПЧУК, к. геол.-мін. н.

Л.В. ПАЛАМАРЧУК, к. е. н.

В.Ю. ПЕРЕСОЛЯК, к. держ. упр.

ЗАСНОВНИК

ДП "Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою" Державного агентства земельних ресурсів України

Заснований у 2004 році

Виходить чотири рази на рік

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 8532 від 16.03.2004 р.

Рекомендовано до друку вченою радою ДП "Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою"

(протокол № 1 від 15.03.2011 р.)

Постановою президії ВАК України від 15.12.2004 р. № 3-05/П науково-виробничий журнал "Землеустрій і кадастр"

внесено до переліку наукових видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата економічних наук

З М І С Т

ЗЕМЛЕУСТРІЙ І СТАЛЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Добряк Д.С., Мартин А.Г. Сучасний землеустрій — основоположний державний механізм управління в галузі використання та охорони земельних ресурсів у ринковому середовищі 3

Кілочко В.М. Оновлений планово-картографічний матеріал адміністративних територій — основа для здійснення землеустрою та ведення державного земельного кадастру 10

Євсюков Т.О., Копайгора Б.М. Сучасний стан і використання земель під полезахисними лісовими насадженнями 14

РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Данкевич А.Є. Напрями вдосконалення орендних земельних відносин у контексті розвитку агрохолдингів 21

ОЦІНКА ЗЕМЛІ ТА НЕРУХОМОГО МАЙНА

Палеха Ю.М. Розвиток грошової оцінки земель в Україні на сучасному етапі 28

Пантелеймонов А.І., Кілочко В.М., Панок Л.І. Напрями вдосконалення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів (на прикладі Черкаської області).... 32

Дехтяренко Ю.Ф., Манцевич Ю.М., Палеха Ю.М. Грошова оцінка та оподаткування: сучасний погляд на проблему 36

УДК 332.6;338.24

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРЕНДНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АГРОХОЛДИНГІВ

ДАНКЕВИЧ А. Є.

кандидат економічних наук

Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"

Досліджено стан розвитку орендних земельних відносин у сільськогосподарських підприємствах в цілому та агрохолдингах зокрема. Науково обґрунтовано пропозицій щодо напрямів їх подальшого удосконалення.

Постановка проблеми. В результаті проведення земельної реформи у сільському господарстві створені нові господарства ринкового типу, виробництво в яких ведеться на основі оренди земель. Оренда дозволяє оптимізувати розміри землекористування новостворених аграрних формувань, за рахунок орендної плати підвищити доходи сільського населення, збільшити надходження до місцевих бюджетів шляхом передачі в оренду земель державної і комунальної власності. Однак затяжний характер перехідного періоду і відсутність аналогічних перетворень у світовій практиці ускладнюють її розвиток і породжують ряд проблем, що носять соціальний, економічний і політичний характер. Особливої актуальності дане питання набуває в контексті формування агрохолдингів.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти розвитку орендних земельних відносин досліджувались вітчизняними та зарубіжними вченими. Значну увагу даній тематиці приділили відомі вчені економісти-аграрники: Д.С. Добряк, І.І. Лукінов, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Онищенко, В.М. Трегобчук, Л.Я. Новаковський, В.Г. Андрійчук, В.В. Юрчишин, М.Й. Малік, М.М. Федоров, С.М. Плетенецька, В.З. Мазлоєв, В.Д. Яровий та ін. Проте формування ринкової економіки вимагає подальшого, поглибленого вивчення проблеми.

Мета статті – проведення аналізу стану розвитку орендних земельних відносин в новостворених підприємствах ринкового типу в цілому та

агрохолдингах зокрема, розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо напрямів їх подальшого удосконалення.

Виклад основного матеріалу. В умовах первинного накопичення капіталу оренда є найбільш ефективним механізмом на шляху становлення нових агроформувань та швидкої адаптації їх до умов ринкової економіки. Зарубіжний та вітчизняний досвід показують, що орендне землекористування сприяє розвитку підприємницької діяльності у сільському господарстві. Орендний механізм є ефективним мотиваційним чинником, який забезпечує стабільний прибуток орендодавцю і спонукає орендаря до підвищення ефективності використання земель.

Оренда є гнучким інструментом у становленні нової структури агровиробництва та реалізації соціально-економічних програм. Оренда землі, замість її купівлі, забезпечує орендареві істотну економію стартових коштів, дозволяє швидше пристосуватися до коливань ринкової кон'юнктури та проявити свої кращі підприємницькі риси. Орендний механізм сприяє залученню у господарський обіг ділянок, формальні чи реальні власники яких з тих чи інших причин не можуть або не бажають використовувати сільськогосподарські землі за прямим призначенням.

Характерні ознаки оренди землі: наявність договору між орендодавцем і орендарем; передача орендареві прав володіння й користування земельною ділянкою; платність володіння та користування землею (у формі орендної плати); строковість володіння й користування земельною ділянкою. Відсутність хоча б однієї із зазначених ознак у тих чи інших відносинах землекористування не дає можливості кваліфікувати їх як земельно-орендні відносини та застосувати до них законодавчі норми про оренду земель.

Розмір, форма й строки плати за оренду встановлюються за згодою сторін і відображаються у договорі. Обчислення розміру орендної плати здійснюється з урахуванням індексів інфляції, якщо інше не передбачено договором оренди. Держава законодавчо регламентує нижню її межу, яка на землях приватної власності не повинна бути меншою 3% [2-4].

Орендна плата може справлятися у грошовій, натуральній та відробітковій (надання послуг орендодавцю) формах.

Переломним етапом у розвитку оренди землі став Указ Президента України від 3 грудня 1999 року “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки”. Указом врегульовувалося питання оренди земельних часток (паїв), спрощувався порядок реєстрації договорів оренди, що дало можливість значно прискорити темпи створення нових агроформувань, заснованих на базі приватної власності на землю. Відповідно до його положень, починаючи з 2000 року, сільськогосподарські підприємства відображають площі орендованих земель у обліку, а орендну плату - у собівартості сільськогосподарської продукції. Земельний кодекс 2001 року закріпив положення цього Указу Президента і сприяв подальшим позитивним зрушенням [1].

Станом на 1.01.2010 р. в Україні створено 32895 сільськогосподарське підприємство, серед яких найбільшу питому вагу (23,8%) займають господарські товариства, 36,2% – фермерські господарства (табл. 1).

1. Землекористування сільськогосподарських підприємств (станом на 1.01.2010 року)

Новостворені агроформування	Кількість підприємств				Площа угідь			
	Житомирська область		Україна		Житомирська область		Україна	
	к-сть	%	к-сть	%	тис. га	%	тис. га	%
Господарські товариства	344	38,6	7820	23,8	237,4	47,1	8403	45,9
Приватні (приватно-орендні) підприємства	224	25,1	5386	16,4	148,2	29,4	3272	17,9
Акціонерні товариства	18	2,0	703	2,1	7,7	1,5	906,1	5,0
Кооперативи	14	1,6	1059	3,2	9,7	1,9	1011,8	5,5
Фермерські господарства	195	21,9	11920	36,2	49,1	9,7	2841,7	15,5
Інші агроформування	96	10,8	6007	18,3	52,2	10,4	1856,4	10,1
Всього	891	100	32895	100	504,3	100	18291	100

Примітка. Показники сформовано автором за даними Держкомзему України.

Починаючи з 2000 року орендні земельні відносини зайняли домінуючу позицію у сільськогосподарському виробництві, а орендна плата стала додатковим важелем соціальної підтримки на селі. Понад 5,2 млн селян, або

82,3%, реалізують своє право на землю через орендні відносини. У структурі сільськогосподарських угідь України питома вага орендованих земель становить 54,3%, у Житомирській області - 74,8%.

У переважній більшості (49,9% по Україні та 49,4% у Житомирській області) договори оренди укладено з тими господарствами, де отримано земельні (паї) (табл. 2). Державні акти на право власності на земельну ділянку в Україні отримали 94,2%, у Житомирській області 85,7% власників сертифікатів. Для прискорення цього процесу у серпні 2003 року в Житомирській області почав діяти Проект підтримки приватизації землі в Україні, укладено п'ятисторонню угоду про співпрацю у виготовленні та видачі державних актів на право власності на земельні ділянки.

2. Укладання договорів оренди та орендна плата за землі у сільському господарстві

Показник	Україна			Житомирська область		
	2000	2009	"+, -"	2000	2009	"+, -"
<i>Питома вага укладених договорів оренди за суб'єктами, %</i>						
З підпр., де отримано земельний пай	85,2	42,2	-43	95,4	49,4	-46
Із фермерськими господарствами	4,3	14	9,7	2,7	8,5	5,8
З іншими суб'єктами	10,5	43,8	33,3	1,9	42,1	40,2
<i>Питома вага договорів оренди за строками їх дії, %</i>						
На 1-3 роки	45,7	10,1	-35,6	54,5	22	-32,5
На 4-5 років	41,2	48,9	7,7	42,2	43,2	1
На 6-10 років	11,3	30,6	19,3	2,2	24,2	22
Понад 10 років	1,8	10,4	8,6	1,1	10,6	9,5
<i>Плата за оренду земельних ділянок і земельних часток (паїв)</i>						
Загальна сума виплат, згідно з укладеними договорами оренди, млн грн.	1589,3	4547,8	2958,5	37,1	104,3	67,2
<i>З них за формами орендної плати, %</i>						
грошова	13,9	18,9	5	17,8	9,6	-8,2
натуральна (с.-г. продукцією)	77,4	76,5	-0,9	67,7	85,6	17,9
відробіткова	8,7	4,6	-4,1	14,5	4,8	-9,7
Плата за 1 га на рік, грн.	73,6	260,2	186,6	42,1	231,2	189,1
Фактично виплачено з початку року, %	65,7	91,6	25,9	25	77	52

Примітка. Показники сформовано автором за даними Держкомзему України.

Протягом 2000–2009 рр. у структурі договорів оренди на 33,3% зросла їх частка, укладена з іншими суб'єктами. Це зумовлено формуванням у сільському господарстві агрохолдингів. Так, у 2009 році в Житомирській

області 42% підприємств здійснювали господарську діяльність за рахунок коштів інвесторів, розмір орендної плати порівняно з 2000 роком зріс з 42,1 грн до 231,2 грн/га або в 5,5 раза, фактична виплата орендної плати зросла з 25 до 77%.

В Україні функціонує понад 60 великих холдингів, більшість з яких не виділені в окремий бізнес. За підрахунками експертів на даний період вони на умовах оренди контролюють понад 6 млн га або близько 24% ріллі і є найбільшими виробниками зернових і технічних культур. Серед них слід виділити: ТОВ «Українські аграрні інвестиції», що орендує близько 330 тис. га землі, ВАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча» – 225 тис. га, ТОВ «Миронівський хлібопродукт» – 220, ДП «Нафком-Агро» – 200 тис. га, ТОВ «Астарта-Київ» – 166 тис. га, ЗАТ «Агротон» – 150 тис. га [5] (табл. 3).

3. Найбільші агрохолдинги України

№	Назва агроформування	Площа земель, тис. га
1	ТОВ «Українські аграрні інвестиції»	330
2	ВАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча»	225
3	ТОВ «Миронівський хлібопродукт»	220
4	ДП «Нафком-Агро»	200
5	ТОВ «Астарта–Київ»	166
6	«Дакор Агро Холдинг»	163
7	Група компаній «Мрія»	158
8	ЗАТ «Агротон»	150
9	Корпорація «Приват-АгроЦентр»	150
10	ЗАТ «Райз»	150
11	ТОВ «УкрАгроІнвест»	140
12	Асоціація «Група компаній «Укррос»	120
13	ТОВ «Агропродінвест»	100
14	Landkom International PLC	100
15	ТОВ «Стіомі-Холдинг»	100

Примітка. Показники сформовано автором на основі публічної інформації.

Позитивними наслідками створення агрохолдингів є стійкі тенденції до подовження термінів договорів оренди. Так, протягом 2000–2009 років на 19,3% зросла питома вага довгострокової оренди. В той же час на умовах короткострокової (терміном до 5 років) обробляється 59% земель. З позиції власників, які очікують кращих умов орендної плати, такі строки є виправданими. Проте з точки зору організації стабільного виробництва, короткострокова оренда є перепоною для капіталовкладень у довгострокове

поліпшення землі. Короткострокова оренда позбавляє орендарів стимулів до раціонального використання та збереження якості землі, як наслідок недотримання сівозмін, вирощування лише інтенсивних культур, занепад галузі тваринництва.

Розмір орендної плати визначається, виходячи з нормативної грошової оцінки земель і регламентується Указами Президента України. Грошова оцінка 1 га с-г. угідь по Україні становить 10707 грн, по Житомирській області – 7655 грн. Загальна сума виплат за договорами оренди у 2009 році досягла 4,57 млрд грн, а середній розмір орендної плати за рік – 260,2 грн за 1 гектар.

Протягом 2000–2009 рр. на 2958,5 млн грн або в 2,9 раза зріс розмір орендних платежів. Переважна більшість агрохолдингів сплачує орендну плату на законодавчо регламентованому рівні в той же час є випадки, коли дані платежі проводились в межах 8% від нормативної грошової оцінки земель. Наявність у потенційних орендодавців підсобних господарств зумовлює домінування натуральної (с.-г. продукцією) орендної плати, питома вага якої становить – 76,5%. Крім того, серед орендодавців майже 64% становлять пенсіонери.

Соціологічне опитування 226 селян і 98 керівників новостворених підприємств області свідчить про наявність значних проблем у питаннях орендних відносин: 38% орендодавців незадоволені розміром орендної плати; 58% – терміном розрахунків; 59% опитаних вважають завищеними ціни на продукцію, товари та послуги, що надавалися в рахунок орендної плати, 23% респондентів бажають продати свій земельний пай.

У процесі дослідження виділено фактори, що стримують розвиток орендних земельних відносин. Умовно їх можна поділити на три групи: природні, організаційні та економічні. Природні – викликані якісними властивостями ґрунтів і специфікою природних умов регіону. Організаційні – пов'язані із затяжним характером перехідного періоду, відсутністю конкурентного орендного середовища, домінуванням короткострокової оренди, низькою обізнаністю населення у своїх правах, відсутністю дієвих механізмів контролю за раціональним використанням земель, а також розвиненої

інфраструктури аграрного ринку. Економічні – відсутність економічних важелів підтримки сільського господарства (цінової, протекціоністської, кредитної, дотаційної політики).

Встановлено, що площа орендованих земель та нормативна грошова оцінка є основними чинниками, під впливом яких формується розмір орендної плати. Відсутність конкурентного середовища на ринку оренди землі та низька обізнаність населення стосовно їх прав, є причиною: заниження орендної плати, затримки її виплати, завищення цін на видану продукцію та надані послуги в рахунок орендної плати. При цьому нівелюється економічна складова впливу. Дослідженнями виявлено невідповідність між темпами розвитку виробництва та розміром орендної плати. Так, 50% прибуткових підприємств виплачують таку ж саму орендну плату, як аналогічні підприємства з меншими прибутками.

На даному етапі першочергову увагу слід зосередити на дотриманні сторонами договірних зобов'язань у питанні нарахування та виплати орендної плати. Як свідчать дані таблиці 2, розрахунки з орендної плати станом на 1.01.2010 р. проведено лише на 91,6%. У зв'язку з цим слід передбачити відповідальність орендаря за невиконання договірних зобов'язань власним майном чи статутним фондом свого господарства, налагодити систему дійового контролю даних процесів, запровадити страхування ризиків, пов'язаних з орендою землі та обов'язкову реструктуризацію боргу по виплаті орендної плати з метою усунення таких негативних явищ як: завищення цін на реалізовану в рахунок орендної плати продукцію, виконані роботи та надані послуги, неврахування індексації нормативної грошової оцінки земель.

За результатами анкетного опитування 324 орендодавців і орендарів Житомирської області раціональним співвідношенням між формами орендної плати можна вважати: 30% – у грошовій формі, 50 – у натуральній і 20% – надання послуг орендодавцю.

Важливою характеристикою орендних земельних відносин є їх соціально-економічна спрямованість. У результаті демонополізації земель сільське населення отримало земельні ділянки. У селян і місцевих бюджетів з'явилося нове джерело доходів у вигляді орендної плати. У структурі доходів

домогосподарств орендна плата поки що займає незначну частину – 2%. Дохід від оренди становить до 3% доходів сільських рад регіону, що еквівалентно в середньому 7 тисячам гривень.

Для підвищення ефективності використання орендованих земель доцільно: створювати інтегровані підприємства, подовжувати терміни договорів оренди, проводити паспортизацію й інвентаризацію земель, створювати банк даних стосовно руху прав власності на землю, посилювати контроль держави за раціональним їх використанням і запроваджувати стимулювання за поліпшення якісного стану ґрунтів, налагоджувати державну систему моніторингу земельно-орендних відносин, створювати уніфіковані системи реєстрації прав власності.

Слід продовжувати виведення з інтенсивного обороту деградованих і малопродуктивних земель, площа яких по області становить 220 тис. га (20,4%) ріллі. Дослідження показують, що це не призведе до зменшення розміру орендної плати, а сприятиме запровадженню сталого землекористування. Підтвердженням цього є розрахунки, наведені в таблиці 4.

4. Зміна розміру орендної плати при виведенні з обробітку ґрунтів з від'ємним диференціальним доходом при вирощуванні зернових культур без кукурудзи

Показник	Площа, га	Відсоток до площі району	Урожайність за рахунок родючості ґрунту, ц/га	Реалізаційна ціна, 1ц, грн	Нормативні витрати на 1 га, грн.	Диференціальний рентний дохід, грн	Нормативна грошова оцінка 1 га ріллі, грн	Орендна плата, (3%)	Розмір земельного паю, га	Орендна плата за земельний пай, грн
Коростенський район Житомирської області										
До умовного вилучення земель	34195	100,0	17,3	85,3	1078,0	20,4	5176,7	155,3	5,1	792,0
Після умовного вилучення земель	23510	68,7	18,7	85,3	1112,0	93,9	7602,9	228,1	3,5	798,3

Примітка. Показники сформовано автором за новим методичним підходом визначення показників нормативної грошової оцінки.

Подальший розвиток орендних земельних відносин має бути спрямований на захист прав орендодавців. Результати соціологічних опитувань показують, що селяни недостатньо обізнані зі своїми правами стосовно оренди землі. Пасивність та необізнаність населення стосовно своїх прав є однією із основних причин невиконання орендарями договірних зобов'язань. У зв'язку з цим необхідно підвищувати рівень їх інформованості, активізувати роботу центрів юридичної допомоги та консалтингових служб, створювати спілки власників земельних паїв як суб'єкта ринку права оренди землі. У разі наявності кількох орендарів на земельну ділянку, обов'язково проводити земельні конкурси (аукціони) на орендовану землю, що стимулюватиме конкуренцію і відповідне підвищення орендної плати.

Важливою ланкою сприятливих орендних відносин є регулярне проведення спостережень за якістю орендованих земель через агрохімічне обстеження ґрунтів, яке має проводитись на початку і по закінченню терміну оренди. Характеристика якісного стану земельної ділянки має стати обов'язковою умовою договору оренди. Це дозволить достовірно визначити стан використання земель, підвищить відповідальність сторін за ефективне їх використання, передбачити відповідні компенсації. Проте, як показує дослідження, такі обстеження в даний час не проводяться, а норми законів та указів стосовно паспортизації здебільшого мають декларативний характер.

Проблемними питаннями при розширенні земельних масивів агрохолдингів є випадки коли:

- договори оренди не проходять державну реєстрацію, а в тих, що пройшли, реєстраційний запис не дозволяє судити про те, яким органом і коли була проведена реєстрація;

- договори не містять усіх істотних умов та додатків до них і при цьому тривалий час умови договорів не переглядаються;

- оренда земельних часток (паїв) має певні ризики у зв'язку з необхідністю переукладання договорів оренди після отримання власниками державних актів на право власності на земельну ділянку;

- оренда невитребуваних паїв є ризиковою оскільки існує можливість дострокового припинення договору оренди.

Для удосконалення орендних земельних відносин основну увагу слід зосередити на:

- проведенні земельних конкурсів (аукціонів) на орендовану землю у разі наявності кількох орендарів, що стимулюватиме конкуренцію і відповідне підвищення орендної плати;

- всебічному захисті й гарантуванні прав селян-орендодавців шляхом покращання їх правової обізнаності, вільної реалізації права розпорядження належною їм землею, застосуванні дійових механізмів відповідальності за недотримання орендарями умов договорів оренди;

- налагодженні громадського контролю за ефективним використанням земель та підвищенням розміру орендних платежів через тісну співпрацю між власниками, органами місцевого самоврядування й орендарями шляхом створення спеціальної комісії, яка буде присутня як при передачі в оренду земельної ділянки, так і при прийомі її від орендаря після закінчення строку оренди. Для консультативного супроводу комісій на базі Держкомзему України та Центру Державного земельного кадастру створити державну агенцію з оренди сільськогосподарських земель;

- екологізації використання орендованих земель, що передбачає виведення з інтенсивного обороту деградованих і малопродуктивних земель; запровадженні екологічного моніторингу та контролю, спрямованих на використання орендарями екологічнобезпечних технологій і належне відтворення родючості ґрунтів;

- подовженні термінів договорів оренди, оскільки з точки зору організації стабільного виробництва, короткострокова оренда є перешкодою для капіталовкладень у довгострокове поліпшення земель;

- запровадженні механізму застави права оренди земель;

– формуванні нової на удосконаленні існуючої бази земельного законодавства, зокрема, прийнятті передбачених Земельним кодексом законів України: “Про ринок землі”, “Про державну реєстрацію земельних ділянок”, “Про державний земельний (іпотечний) банк”.

Висновок. Перспективою орендних земельних відносин має стати завершення процесу приватизації земельних ділянок і запровадження сталого землекористування, створення єдиної системи руху прав на землю, адекватне економічному зростанню підвищення орендної плати, подовження термінів договорів оренди, розвитку суборенди, формування умов для раціонального використання земель. Впровадження запропонованих заходів у практику роботи сільськогосподарських підприємств дозволить залучити інвестиції в сільськогосподарське виробництво та розвивати його на інноваційній основі.

Список літератури

1. Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискореного реформування аграрного сектору економіки” // Урядовий кур’єр. – 1999.– 8 грудня.
2. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про оренду землі” // Землевпорядний вісник. – 2003. – №4. – С. 36-42.
3. Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян-власників земельних ділянок та земельних часток (паїв)” // Урядовий кур’єр. – 2002. – №30.
4. Указ Президента “Про внесення змін до статті 1 Указу Президента України від 2 лютого 2002 р. № 92” від 13.09.02 р. №830.
5. Електронний ресурс – Режим доступу <http://www.kommersant.ua/doc.html?docId=1094560>.
6. Данкевич А. Є. Напрями підвищення ефективності господарської діяльності агрохолдингів. АгроІнКом. – 2011. – № 4–6. – С. 76–79.
7. Данкевич А. Є. Напрями удосконалення земельних відносин у сільському господарстві. Вісник ДААУ. – 2007. – № 1 – С. 186–193.
8. Данкевич А. Є. Організаційна модель розвитку агропромислових формувань. Сучасні тенденції розвитку аграрної економіки : монографія / за ред. Ю. О. Нестерчук. – Умань : Видавець “Сочінський”, 2011. – С. 76–82.

Dankevych A.E.

National research Center «The Institute of Agrarian Economics» of the Ukrainian Academy of Agrarian Sciences, Kyiv.

**DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF THE LEASINGS LANDED RELATIONS ARE
IN CONTEXT OF DEVELOPMENT OF AGROK HOLDINGS**

Исследовано состояние развития арендных земельных отношений в сельскохозяйственных предприятиях в целом и агрохолдингах в частности. Научно обоснованно предложены относительно направлений их последующего усовершенствования

Investigational development of the leasing landed relations status in agricultural enterprises on the whole and agroholdings in particular. Scientifically grounded suggestions in relation to directions them subsequent improvement

Данкевич Андрій Євгенович тел.. 0504050194